

ПЛАТФОРМИ ДЛЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ І САМОРОЗВИТКУ ВЧИТЕЛЬСТВА ТА УЧНІВСТВА

Щурова Олена, Яременко Юрій

*Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка,
м. Кропивницький, Україна*

Дана робота присвячена теоретичному обґрунтуванню та емпіричному дослідженню потенціалу цифрових освітніх платформ як інструмента формування ключових компетентностей учнів і професійної компетентності вчителя в умовах інтенсивної цифровізації та воєнного стану. Об'єктом дослідження є використання цифрових освітніх платформ у формуванні та розвитку компетентностей учнів і професійної компетентності вчителів, предметом – педагогічні умови, дидактичні моделі та інструменти платформеного навчання, що сприяють саморозвитку вчителя й учня. Мета роботи полягає в теоретичному обґрунтуванні й емпіричному вивченні можливостей цифрових платформ для підтримки саморозвитку та компетентнісного зростання суб'єктів освіти.

Ключові слова: цифрові освітні платформи; професійна компетентність учителя; ключові компетентності учнів; саморозвиток; самоосвіта; цифрова компетентність; змішане навчання; педагогічні умови.

Platforms for Enhancing Competences and Self-Development of Teachers and Students

O. Shchurova, Yu.Yaremenko

Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University, Kropyvnytskyi, Ukraine

This paper is devoted to the theoretical justification and empirical research of the potential of digital educational platforms as a tool for forming key competencies of students and professional competence of teachers in conditions of intensive digitalization and martial law. The object of the study is the use of digital educational platforms in the formation and development of students' competencies and teachers' professional competencies, and the subject is the pedagogical conditions, didactic models, and tools of platform-based learning that contribute to the self-development of teachers and students. The purpose of the work is to theoretically substantiate and empirically identify the possibilities of digital platforms for supporting the self-development and competence growth of education subjects.

Keywords: *digital educational platforms; teachers' professional competence; students' key competences; self-development; self-education; digital competence; blended learning; pedagogical conditions.*

Постановка проблеми. Стрімка цифровізація освіти, зумовлена як технологічним прогресом, так і суспільними викликами (зокрема війною та тривалою невизначеністю), докорінно трансформує способи організації навчання, професійного розвитку вчителів і самонавчання учнів. Освітні платформи – від систем керування навчанням (LMS) до комунікаційних і контентних рішень – перетворилися на «несучу конструкцію» сучасного освітнього середовища, у якому конструюються навчальні траєкторії, здійснюється супровід компетентнісного зростання та забезпечується безперервність освітнього процесу. Саме в такому екосистемному контексті компетентнісний поворот набуває практичного сенсу. Професійна компетентність учителя (предметність, методична культура, комунікативність, етика, рефлексивність і цифрова грамотність) стає чинником формування ключових компетентностей учнів – комунікативної, математичної, громадянської, цифрової та вміння вчитися впродовж життя.

Актуальність теми підсилюється потребою осмислити саморозвиток як наскрізний механізм стійкості освіти: саморозвиток педагога та учня інтерпретується як системний, рефлексивний процес, що спирається на самоосвіту, саморегуляцію та самоорганізацію і є «внутрішнім двигуном» компетентнісної освіти. В умовах воєнного стану запит на такі механізми різко зріс, а їхня реалізація великою мірою забезпечується цифровою інфраструктурою та практиками використання платформ.

Аналіз досліджень і публікацій. Компетентнісна трансформація освіти збігається з інтенсивною цифровізацією, унаслідок чого освітні платформи з «допоміжних сервісів» перетворилися на ядро організації навчання, взаємодії, оцінювання й освітньої аналітики. В українському контексті цей зсув посилюється під впливом воєнних реалій, які вимагали безперервності й гнучкості навчання, а також швидкої інтеграції синхронних і асинхронних форм у єдині траєкторії розвитку здобувачів [6, 7]. Саме тому «платформатизація» освітнього процесу дедалі частіше осмислюється не як технологічна мода, а як інструмент досягнення компетентнісних результатів – від «уміння вчитися» та цифрової

грамотності до громадянської, математичної й комунікативної компетентностей [4].

Під цифровою освітньою платформою сучасна наука пропонує розуміти не просто окремий онлайн-інструмент чи набір програм, а інтегроване цифрове середовище, яке охоплює повний цикл навчальної діяльності. Йдеться про системи, здатні забезпечити всі ключові компоненти освітнього процесу. Від розроблення змісту та управління курсами – до комунікації, спільної роботи, формувального оцінювання, зберігання портфоліо й реалізації освітньої аналітики. На відміну від ізольованих сервісів чи застосунків, платформа формує стандартизовані сценарії взаємодії учасників освітнього процесу, а також створює дані для управлінських рішень як на рівні конкретної групи чи класу, так і на рівні закладу або освітньої системи загалом [2].

У своїй спільній роботі А. Oleksiienko, О. Kotendzhy і ін. наголошують, що саме «системність» цифрових платформ дозволяє їм інтегруватися у компетентнісно орієнтовану модель освіти [8]. У цьому ж ключі Д. Андрухів і О. Придатко підкреслюють, що цифрові платформи надають освітнім управлінцям інструменти стратегічної аналітики, що базується на реальних даних про навчальні досягнення, активність, інклюзію та зворотний зв'язок усіх учасників процесу [1].

Також слід згадати дослідження А. Вітченко, які розкривають механізми, за допомогою яких цифрова платформа стає осередком формувального оцінювання, навчальної взаємодії та довготривалого освітнього портфоліо [3]. Позицію дослідниці підтримують також С. Литвинова, В. Сухіх та А. Мельник, які підкреслюють значення платформ як інструментів персоніфікації освітнього процесу, де кожен учень має змогу розвиватися у власному темпі, фокусуючись на індивідуальних цілях і потребах [7].

Цифрові платформи в освіті стають не лише інструментами підтримки навчання, а й структуроутворюючими елементами освітнього середовища, що охоплюють зміст, процес, моніторинг і рефлексію.

Метою статті є теоретичне обґрунтування та емпіричне дослідження потенціалу цифрових освітніх платформ як інструмента формування ключових компетентностей учнів та розвитку професійної компетентності вчителя. Реалізація цієї мети передбачає аналіз сучасних наукових підходів до використання цифрових освітніх середовищ, з'ясування механізмів їхнього впливу на результати навчання здобувачів та професійне зростання педагогічних працівників, а також визначення особливостей інтеграції платформ у структуру освітнього процесу в умовах цифровізації та суспільних викликів.

У межах досягнення поставленої мети здійснюється вивчення функціональних можливостей платформ для організації навчальної діяльності, комунікації, формувального оцінювання, диференціації та персоналізації освітніх траєкторій учнів. Водночас аналізується вплив платформених рішень на професійний розвиток учителів: удосконалення методичної підготовки, розширення можливостей для самоосвіти, підвищення якості планування та оцінювання, формування готовності до роботи в умовах змішаного, дистанційного чи гнучкого навчання.

Крім того, передбачається дослідження реальних практик використання цифрових платформ у школах, виявлення їх переваг і обмежень, визначення чинників ефективності та умов, за яких цифрове освітнє середовище стає дієвим інструментом компетентнісного розвитку вчительства й учнівства. Узагальнення отриманих результатів дає змогу сформулювати рекомендації щодо підвищення ефективності платформ у сучасному освітньому просторі.

Виклад основного матеріалу (результатів) дослідження. Професійна компетентність учителя розглядається як багатогранна інтегрована система, що охоплює знання, уміння, ціннісні орієнтири, практичний досвід, здатність до рефлексії та налаштованість на постійне самовдосконалення. Саме така структура створює основу для формування в учнів ключових компетентностей – комунікативної, математичної, громадянської, цифрової та інших.

Саморозвиток педагога й учня це взаємопов'язані процеси, які спільно посилюють компетентнісний потенціал усієї освітньої спільноти: від побудови

індивідуальних освітніх траєкторій і розвитку навичок саморегуляції до зміцнення інституційної стійкості школи. В умовах воєнних викликів особливої ваги набуває культура саморегульованого навчання та безперервного професійного зростання, підтримана сучасними цифровими інструментами.

Цифрові освітні платформи у цьому контексті постають не другорядним, а стратегічним ресурсом. Вони забезпечують цілісне середовище для роботи з навчальним контентом, організації взаємодії, оцінювання та аналітики, а також сприяють персоналізації навчання, мікросертифікації результатів і узгодженню різних цифрових сервісів у єдину систему.

Порівняльний аналіз міжнародних (Moodle, Google Classroom, Microsoft Teams, Canvas; edX, Coursera, Khan Academy) та українських (ВШО, Дія.Освіта, Prometheus, ВУМ online, EdEra) рішень показує їх взаємодоповнюваність. Перші забезпечують повний спектр засобів організації та аналітики, другі – державно узгоджений україномовний контент і розвиток громадянських/цифрових компетентностей.

Проведене емпіричне дослідження дало змогу комплексно охарактеризувати особливості використання освітніх цифрових платформ у діяльності вчителів та учнів, визначити рівні сформованості цифрових, комунікативних і навчально-пізнавальних компетентностей, а також окреслити чинники, що зумовлюють їх розвиток.

Результати аналізу показали, що сучасна цифрова освітня екосистема активно інтегрується в освітній процес, проте її ефективність значною мірою залежить від рівня цифрової грамотності учасників навчання, наявності інституційної підтримки та мотиваційного середовища. Участь у дослідженні 40 учителів і 80 учнів дозволила виявити характерні тенденції, спільні закономірності та проблемні зони цифрової трансформації освіти.

Серед педагогів переважає середній рівень цифрової компетентності (52,5%), що свідчить про достатнє володіння базовими інструментами, але обмежену системність їхнього використання у професійній діяльності. Високий рівень (30%) мають учителі, які виступають «цифровими лідерами», активно

створюють навчальний контент, застосовують інтерактивні платформи й демонструють педагогічну доцільність використання інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ). Водночас 17,5 % педагогів мають низький рівень цифрової підготовки, що виявляється у фрагментарному користуванні технологіями й потребує підвищення кваліфікації.

Серед учнів старшої школи спостерігається переважання середнього рівня цифрової компетентності (55%), що відображає їх активне, але не завжди усвідомлене використання цифрових ресурсів. 22,5% школярів продемонстрували високий рівень, що свідчить про здатність інтегрувати цифрові технології у навчання, саморозвиток і творчість, тоді як інша 22,5% вибірки перебуває на початковому рівні й потребує системної підтримки з боку педагогів у питаннях цифрової етики, безпеки та критичного мислення.

Рівень навчально-пізнавальної активності учнів характеризується переважанням середнього рівня (55%). Лише чверть респондентів (23,8%) мають стабільно високі показники, що виявляються у стійкій мотивації, самостійності, ініціативності та прагненні до самоосвіти. Решта учнів потребує цілеспрямованої педагогічної підтримки у розвитку саморегуляції, рефлексивності та внутрішньої навчальної мотивації.

Проведене дослідження дозволило обґрунтувати ефективні шляхи та засоби оптимізації використання освітніх платформ у професійному й особистісному розвитку педагогів і здобувачів освіти. Аналіз отриманих результатів свідчить, що впровадження цифрових технологій у навчальний процес забезпечує суттєве підвищення рівня сформованості цифрової, комунікативної та навчально-пізнавальної компетентностей, а також сприяє зростанню внутрішньої мотивації до самонавчання і професійного вдосконалення.

Висновки та перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження. Проведене дослідження дало змогу ґрунтовно визначити ефективні напрями та засоби удосконалення використання освітніх платформ у процесі професійного та особистісного зростання педагогів і здобувачів освіти. Отримані емпіричні

дані засвідчили, що системне впровадження цифрових технологій у навчальну практику суттєво підвищує рівень сформованості цифрової, комунікативної та навчально-пізнавальної компетентностей, а також стимулює внутрішню мотивацію до саморозвитку та безперервного навчання.

Доведено, що сукупність педагогічних умов – створення безпечного й ресурсного цифрового середовища, цілеспрямований розвиток цифрової культури, організація наставницької підтримки та запровадження мікронавчання – є фундаментом успішної цифрової трансформації освітнього процесу. Учасники експерименту, які діяли в межах чітко структурованого та підтримувального цифрового простору, демонстрували вищу активність, гнучкість мислення, креативність і здатність до саморегуляції.

Апробація авторської моделі, що інтегрувала різні типи освітніх платформ, підтвердила її практичну ефективність. Після тримісячного циклу впровадження спостерігалось істотне зростання частки педагогів із високим рівнем цифрової компетентності – з 30% до 57,5%, а серед учнів – із 22,5% до 42,5%. Поряд із цим суттєво покращилися показники комунікативної культури, пізнавальної активності та рефлексивної здатності, що вказує на результативність використання цифрових інструментів (Google Classroom, Canva, Padlet, LearningApps, Kahoot) у поєднанні з гейміфікацією, проєктно-орієнтованим і змішаним навчанням.

Цифрові ресурси проявили себе не лише як засіб організації освітнього процесу, але й як ефективний інструмент професійного саморозвитку педагогів. Використання онлайн-курсів (Prometheus, EdEra, Coursera), створення внутрішніх спільнот практик та ведення цифрових портфоліо сприяло підвищенню мотивації до постійного самонавчання, оновлення педагогічних підходів і активізації горизонтального обміну досвідом.

Інтеграція цифрових платформ стимулювала формування нової моделі партнерської взаємодії у межах освітнього середовища. Вона базувалася на співпраці, взаємній довірі, залученості та рефлексії, що сприяло не лише академічному, а й особистісному розвитку. Результатом такого підходу стало

зміцнення критичного мислення, емоційної врівноваженості, комунікативної гнучкості й усвідомленої відповідальності за власну освітню траєкторію.

Подальші дослідження у сфері цифрових освітніх платформ для розвитку компетентностей учнів та професійної майстерності педагогів можуть зосереджуватися на кількох ключових напрямках. По-перше, необхідно порівняти ефективність різних типів платформ (модульних, інтегрованих, гібридних) для формування ключових компетентностей та професійного зростання педагогів. По-друге, перспективним є вивчення методів персоналізації та адаптивного навчання, які дозволяють враховувати індивідуальні освітні потреби здобувачів освіти та педагогів. По-третє, слід досліджувати інтегроване формування міжпредметних і ключових компетентностей, зокрема критичного мислення, цифрової грамотності та громадянської активності.

Список використаної літератури:

1. Андрухів Д. І., Придатко О. В. Інформаційні технології у менеджменті закладів освіти системи Державної служби України з надзвичайних ситуацій. Вісник Львівського державного університету безпеки життєдіяльності. 2025. Т. 31. С. 187 – 195.
2. Бойко, Я. В. Саморозвиток особистості та самоосвітня діяльність студента. Педагогіка вищої та середньої школи. 2022. Вип. 29. С. 102 – 107.
3. Вітченко А.О. Вітченко А.Ю. Компетентнісний підхід у сучасній вищій освіті: освітня інновація чи реформаторський симулякр доби постмодерну? Вища школа. 2019. № 4 (177). С. 52 – 66.
4. Городецька, О. Г. Самоосвіта як засіб професійного самовдосконалення педагога. 2022. Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/samoosvita-ak-zasib-profesijnogo-samovdoskonallenna-pedagoga290999.html>.
5. Гресь, О. В. Саморозвиток учителя в системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. пр. 2020. Вип. 69, т. 2. С. 97 – 101.
6. Корильчук, Н. І., Первак, М. П., Чернова, Т. Ю. Аналіз дистанційних платформ для навчання і саморозвитку здобувачів вищої освіти в контексті воєнних реалій. Академічні візії. 2023. Вип. 15.
7. Литвинова С., Сухіх А., Мельник О. Використання платформи «Всеукраїнська школа онлайн» в умовах воєнного стану: результати всеукраїнського опитування. Інформаційні технології і засоби навчання. 2024. Т. 104, № 6. С. 31 – 52.

8. Oleksiienko A., Kotendzhy L., Kyryllova Y., Kaminsky V., Viesova O. An analysis of the digital university phenomenon: dilemmas, new opportunities. Futurity Education. 2022. 2(4), 18–25.

Відомості про автора:

Щурова Олена Валеріївна – студентка II курсу магістратури факультету інформаційних технологій, математики та природничих наук Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка, тел. +380664448074, e-mail: lelichkaklm15@gmail.com.